

ΙΣΧΥΡΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΤΟ 2013 ΝΑ ΕΙΝΑΙ Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΥΦΕΣΗΣ

Στην προηγούμενη Γενική Συνέλευση της Τράπεζας της Ελλάδος, το Φεβρουάριο του 2013, διατυπώθηκε η εκτίμηση ότι η οικονομία είχε διανύσει σημαντικό τμήμα της διαδρομής προς τη σταθεροποίηση. Είχε επίσης προβλεφθεί τότε ότι η ύφεση θα περιορίζεται σταδιακά και ότι το 2014 θα αρχίσουν να καταγράφονται θετικοί ρυθμοί μεταβολής του ΑΕΠ. Οι εξελίξεις στο χρόνο που πέρασε επιβεβαίωσαν τις εκτιμήσεις εκείνες.

Συγκεκριμένα, στο διάστημα αυτό:

Πρώτον, η συνέπεια στην εφαρμογή του προγράμματος τόνωσε την εμπιστοσύνη στις διεθνείς αγορές. Έτσι, η διαφορά αποδόσεων μεταξύ του ελληνικού και του γερμανικού δεκαετούς κρατικού ομολόγου περιορίστηκε σε 655 μονάδες βάσης στο τέλος του 2013, σε σύγκριση με 1.000 μονάδες βάσης στο τέλος του 2012.

Δεύτερον, η βελτίωση της εμπιστοσύνης μεταφέρεται σταδιακά και στην πραγματική οικονομία. Η ύφεση ήταν τελικά ηπιότερη τόσο σε σχέση με το 2012 όσο και με την πρόβλεψη στις αρχές του έτους, κυρίως λόγω της καλύτερης πορείας των εξαγωγών και ειδικά του τουρισμού, αλλά και λόγω της βραδύτερης υποχώρησης της κατανάλωσης και των επενδύσεων.

Τρίτον, αποσοβήθηκαν κίνδυνοι που θα μπορούσαν να ανατρέψουν την πορεία της σταθεροποίησης. Κορυφαίο γεγονός ήταν η κυπριακή κρίση, η οποία αντιμετωπίστηκε άμεσα και αποτελεσματικά, χωρίς να πλήξει την εμπιστοσύνη στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα.

Τέταρτον, ολοκληρώθηκε επιτυχώς η ανακεφαλαιοποίηση των τεσσάρων συστημικών τραπεζών και έγιναν μεγάλα βήματα στην αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα. Η ριζική αυτή αλλαγή πραγματοποιήθηκε απολύτως ομαλά, χωρίς να θιγούν η ασφάλεια των καταθέσεων και η χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

ΤΟ 2013 ΕΙΝΑΙ ΕΤΟΣ ΚΑΜΠΗΣ, ΚΑΘΩΣ ΕΞΑΛΕΙΦΘΗΚΑΝ ΤΑ ΔΙΔΥΜΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΕ Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Οι συνθήκες που διαμορφώθηκαν στη διάρκεια του 2013 εξασφάλισαν σταθερότητα και επέτρεψαν βελτιώσεις των δημοσιονομικών και μακροοικονομικών δεδομένων:

Η *πρώτη* αξιοσημείωτη εξέλιξη είναι η εκτιμώμενη επίτευξη πρωτογενούς δημοσιονομικού πλεονάσματος για πρώτη φορά μετά το 2002. Αυτό αποτελεί επίτευγμα, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη το μέγεθος της ύφεσης.

Δεύτερον, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρουσίασε μικρό πλεόνασμα το 2013. Η σημαντική βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών την τελευταία τετραετία οφείλεται τόσο στον περιορισμό των εισαγωγών, λόγω της ύφεσης, όσο και στην αύξηση των εξαγωγών. Την περίοδο 2010-2013 οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών συρρικνώθηκαν σε ονομαστικούς όρους κατά 15%, ενώ οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 21%.

Τρίτον, έπειτα από τουλάχιστον δύο δεκαετίες σχεδόν συνεχούς απώλειας διεθνούς ανταγωνιστικότητας έως το 2009, η χώρα το 2013 ανέκτησε πλήρως την απώλεια της ανταγωνιστικότητας κόστους έναντι των εμπορικών της εταίρων. Η ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας κόστους επιτεύχθηκε κυρίως μέσω της μείωσης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, λόγω της βαθιάς ύφεσης και της αλματώδους αύξησης της ανεργίας, αλλά και λόγω της μεγαλύτερης ευελιξίας στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας σε όρους τιμών δεν έχει αποκατασταθεί πλήρως, καθώς το μέσο επίπεδο του πληθωρισμού άρχισε να ανταποκρίνεται στον περιορισμό της ζήτησης και στη μείωση του κόστους εργασίας μόλις το 2013. Το γεγονός ότι ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε σε αρνητικά επίπεδα (-0,9%) το 2013

συμβάλλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τιμών της οικονομίας και σε σχετική υποβοήθηση του πραγματικού εισοδήματος.

ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2010-2013 ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΠΟΥ ΗΤΑΝ ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΕΔΩ ΚΑΙ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ

Η εξάλειψη των εσωτερικών και εξωτερικών μακροοικονομικών ανισορροπιών ήταν αποτέλεσμα της σταδιακής προσαρμογής της οικονομίας που συντελέστηκε την τετραετία 2010-2013. Την ίδια περίοδο έγινε μία σειρά διαρθρωτικών παρεμβάσεων στις αγορές εργασίας και προϊόντων, καθώς και στη λειτουργία του κράτους.

Διαρθρωτικές αλλαγές στις αγορές εργασίας και προϊόντων

Στην αγορά εργασίας υιοθετήθηκαν σημαντικές αλλαγές με βασικό στόχο, πρώτον, την αντιστοίχιση μεταξύ των μεταβολών στους μισθούς και των οικονομικών επιδόσεων των επιχειρήσεων και, δεύτερον, την ενίσχυση της κινητικότητας των εργαζομένων μεταξύ κλάδων. Στην αγορά προϊόντων και υπηρεσιών οι μεταρρυθμίσεις προχώρησαν με αισθητά βραδύτερο ρυθμό από εκείνες στην αγορά εργασίας. Παρ' όλα αυτά, σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ, η Ελλάδα ανταποκρίθηκε περισσότερο από όλες τις χώρες στις συστάσεις διαρθρωτικών αλλαγών που είχε απευθύνει ο Οργανισμός.

Θεσμικές αλλαγές στη λειτουργία του κράτους

Οι δημοσιονομικές παρεμβάσεις την περίοδο 2010-2013 είχαν στόχο την ταχύτερη δυνατή βελτίωση του δημοσιονομικού αποτελέσματος. Βασίστηκαν κατά κύριο λόγο σε αυξήσεις άμεσων και έμμεσων φόρων, αφού το 60% της προσαρμογής που επιτεύχθηκε οφείλεται στην αύξηση των φορολογικών εσόδων και το 40% στη μείωση των δαπανών.

Στο εν λόγω διάστημα νομοθετήθηκαν και σημαντικές θεσμικές αλλαγές με στόχο τον εξορθολογισμό της λειτουργίας και τη μείωση του μεγέθους του κράτους. Παράλληλα, υπήρξαν και νέες θεσμικές ρυθμίσεις, που έθεσαν τις βάσεις για τη βελτίωση της δημοσιονομικής διαχείρισης και τον αποτελεσματικότερο έλεγχο των δαπανών.

Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι πολλές κρίσιμες αλλαγές, όπως η διοικητική μεταρρύθμιση και η αναδιάρθρωση δημόσιων φορέων με συγχωνεύσεις ή παύση λειτουργίας, προχώρησαν με βραδύ ρυθμό, καθυστερώντας την ουσιαστική αναδιάρθρωση του κράτους και τη βελτίωση των παρεχόμενων δημόσιων υπηρεσιών. Προσπάθειες έγιναν και για την ενίσχυση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού. Όμως, και εδώ, παρά τα απτά βήματα προόδου, δεν έχει επιτευχθεί ακόμη η επιθυμητή πρόοδος στην αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και εισφοροδιαφυγής.

ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΤΗΚΕ Η ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ

Στην περίοδο της κρίσης, οι ελληνικές τράπεζες αποκόπηκαν από τις διεθνείς αγορές και μέχρι τον Ιούνιο του 2012 υπέστησαν πρωτοφανή σε έκταση εκροή καταθέσεων, η οποία αντιπροσωπεύει το 1/3 της καταθετικής βάσης. Για να αντεπεξέλθουν στα προβλήματα αυτά, προσέφευγαν με συνεχώς μεγαλύτερη ένταση στην άντληση βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα. Στο απόγειο της κρίσης, τον Ιούνιο του 2012, το ύψος αυτής της χρηματοδότησης προσέγγισε τα 140 δισεκ. ευρώ.

Επίσης, μολονότι οι ελληνικές τράπεζες είχαν εισέλθει στην κρίση με ικανοποιητικούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, οι ζημιές από το 2010 και μετά και κυρίως η επίπτωση του PSI είχαν ως αποτέλεσμα σχεδόν όλες οι τράπεζες να βρεθούν στο τέλος του 2011 με έλλειμμα κεφαλαίων. Το γεγονός αυτό κατέστησε επιτακτική την ανάγκη ανακεφαλαιοποίησής τους, ώστε να παραμένουν πλήρως διασφαλισμένοι οι καταθέτες.

Εν μέσω της δυσμενούς συγκυρίας, η Πολιτεία και η Τράπεζα της Ελλάδος προέβησαν σε σειρά αποφασιστικών ενεργειών, που αποσκοπούσαν στη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την προστασία των καταθέσεων. Μεταξύ των ενεργειών αυτών, κρίσιμη σημασία είχαν:

- η αδιάλειπτη κάλυψη των βραχυπρόθεσμων αναγκών ρευστότητας των τραπεζών και της ζήτησης τραπεζογραμματίων εκ μέρους του κοινού,
- η διασφάλιση της επάρκειας των δημόσιων πόρων που προορίζονταν για την κάλυψη κεφαλαιακών αναγκών και του κόστους αναδιάταξης του τραπεζικού τομέα,
- η εξυγίανση αδύναμων τραπεζών, βάσει ενός νέου νομικού πλαισίου, και
- η ανακεφαλαιοποίηση των συστημικών τραπεζών.

Βήματα για την αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος

Η διαμόρφωση του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων επέτρεψε την εύρυθμη αναδιάρθρωση του τραπεζικού τομέα. Μέχρι το τέλος 2013 είχαν εξυγιανθεί δώδεκα τράπεζες, κυρίως με τη μεταφορά των υγιών στοιχείων ενεργητικού τους σε άλλη τράπεζα. Επίσης διασφαλίστηκε, κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας, η ομαλή μεταβίβαση των λειτουργιών των κυπριακών υποκαταστημάτων σε εγχώρια τράπεζα.

Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας ανακεφαλαιοποίησης, στο τέλος του πρώτου εξαμήνου του 2013, οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών αποκαταστάθηκαν. Το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας είναι πλέον ο σημαντικότερος μέτοχος των τεσσάρων συστημικών τραπεζών, ενώ διατηρεί απόθεμα ασφαλείας ύψους άνω των 8 δισεκ. ευρώ, το οποίο θα ήταν δυνατόν να απορροφηθεί – στο βαθμό που απαιτηθεί – από τις τράπεζες εκείνες που θα χρειαστούν ενίσχυση κεφαλαίων.

Σήμερα η δομή του τραπεζικού τοπίου είναι εντελώς διαφορετική από εκείνη που επικρατούσε στην αρχή της κρίσης. Έχει εξαλειφθεί σε μεγάλο βαθμό η πλεονάζουσα δυναμικότητα και λειτουργούν λιγότερες αλλά ισχυρότερες τράπεζες, ενώ τα πρώτα οφέλη από την αξιοποίηση συνεργειών είναι ήδη ορατά.

ΘΕΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΟΙ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΠΟΥ ΕΝΔΥΝΑΜΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΕ

Η κρίση υπήρξε ο καταλύτης για τη βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης στην ΕΕ και ιδίως στη ζώνη του ευρώ, με τη δημιουργία και ενεργοποίηση μηχανισμών στήριξης, καθώς και την ενίσχυση της εποπτείας και του συντονισμού των οικονομικών και δημοσιονομικών πολιτικών.

Το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο, που καθορίζεται από το «Δημοσιονομικό Σύμφωνο», τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2013. Προβλέπει την υιοθέτηση από τα συμβαλλόμενα κράτη εθνικών δημοσιονομικών κανόνων, που περιορίζουν το ετήσιο διαρθρωτικό έλλειμμα σε 0,5% του ΑΕΠ. Προβλέπει επίσης και ένα διορθωτικό μηχανισμό, ο οποίος θα τίθεται αυτομάτως σε λειτουργία σε περίπτωση που παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις από το μεσοπρόθεσμο στόχο ή την πορεία προσαρμογής προς αυτόν.

Παράλληλα ελήφθησαν και αποφάσεις με σκοπό την ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου εποπτείας του χρηματοπιστωτικού τομέα και τη διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Σημαντική ήταν η προτεραιότητα που δόθηκε στη δημιουργία της «Τραπεζικής Ένωσης». Η έγκριση του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, ο οποίος θα τεθεί σε λειτουργία το Νοέμβριο του 2014, καθώς και η γενική προσέγγιση στην οποία κατέληξε πρόσφατα το Συμβούλιο της ΕΕ όσον αφορά τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης αποτελούν ένα σημαντικό βήμα προς την ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης. Το 2013 επιτεύχθηκε επίσης συμφωνία σχετικά με την οδηγία για το σύστημα εγγύησης των καταθέσεων και την οδηγία για την ανάκαμψη και την εξυγίανση πιστωτικών ιδρυμάτων.

Όσον αφορά την Ελλάδα, οι θεσμικές βελτιώσεις στην ΟΝΕ θα διασφαλίσουν ότι δεν θα επαναληφθούν τα λάθη του παρελθόντος στη δημοσιονομική διαχείριση και θα συμβάλουν μακροχρόνια στην οικονομική σταθερότητα, ενώ η τραπεζική ένωση αναμένεται να ενισχύσει την εμπιστοσύνη στο τραπεζικό σύστημα.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΑΛΗΘΕΥΘΕΙ Η ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΤΟ 2014

Συγκεκριμώντας όλα τα διαθέσιμα δεδομένα, μπορεί βάσιμα να προβλεφθεί ότι το 2013 ήταν ο τελευταίος χρόνος της ύφεσης. Για να επαληθευθεί όμως η παρούσα πρόβλεψη, πρέπει όχι μόνο να μη διαταραχθούν οι συνθήκες που επέτρεψαν τις βελτιώσεις, αλλά αντίθετα να ισχυροποιηθούν καθ' οδόν. Απαιτούνται συνεπώς:

- Αποφασιστικότητα και συνέπεια στην εφαρμογή του προγράμματος σταθεροποίησης. Τα έως τώρα θετικά αποτελέσματα δεν αφήνουν περιθώρια εφησυχασμού. Αντίθετα, επιτάσσουν συνέχιση της δημοσιονομικής προσαρμογής για να διατηρηθεί σε μόνιμη βάση και να διευρυνθεί το πρωτογενές πλεόνασμα, να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του χρέους και να εμπεδωθεί κλίμα εμπιστοσύνης.

- Αποσόβηση ή έστω ελαχιστοποίηση των κινδύνων και των αβεβαιοτήτων που θα ήταν δυνατόν να προκύψουν από επιδείνωση του κοινωνικοπολιτικού κλίματος, λόγω των συνήθων αντιπαραθέσεων και της πώλησης εν όψει των εκλογικών αναμετρήσεων για το Ευρωκοινοβούλιο και την τοπική αυτοδιοίκηση.

Σήμερα, καθώς προσεγγίζουμε το τέλος μιας μακράς περιόδου ύφεσης, απαιτείται μια ολοκληρωμένη εθνική πολιτική που θα οδηγήσει οριστικά στην έξοδο από την κρίση και στη βιώσιμη ανάπτυξη. Η πολιτική αυτή, για να είναι αποτελεσματική, προϋποθέτει συνεννόηση και συγκερασμό απόψεων, που είναι δύσκολο να επιτευχθούν μέσα σε κλίμα όξυνσης, το οποίο μεγεθύνει τις διαφορές και αποτρέπει τις συγκλίσεις.

Προαπαιτούμενο για την ανάπτυξη είναι η συνέχιση της δημοσιονομικής προσαρμογής. Βασικές προτεραιότητες θα πρέπει εν προκειμένω να αποτελέσουν:

- η συνεπής υλοποίηση του Προϋπολογισμού του 2014, η οποία θα αποτελέσει ισχυρή ένδειξη ότι η δημοσιονομική προσαρμογή είναι διατηρήσιμη,
- η αισθητή βελτίωση της φορολογικής διοίκησης και του φοροεισπρακτικού μηχανισμού,
- η ταχύτερη διευθέτηση των φορολογικών υποθέσεων από τη δικαιοσύνη,
- η μείωση της γραφειοκρατίας και του διοικητικού βάρους για τον ιδιωτικό τομέα,
- η βελτίωση των βασικών υπηρεσιών που παρέχονται στους πολίτες,
- η αξιολόγηση της αποδοτικότητας των δημοσίων υπηρεσιών και των δημοσίων υπαλλήλων μέσω διαφανών και αντικειμενικών κριτηρίων,
- η περαιτέρω ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου κατάρτισης, εκτέλεσης και παρακολούθησης του προϋπολογισμού.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΚΑΜΨΗ

Με την έναρξη της δημοσιονομικής κρίσης το 2009 και τη μεγάλη ύφεση που επακολούθησε, μειώθηκαν δραστηρικά τόσο η ζήτηση όσο και η προσφορά δανειακών κεφαλαίων. Μέσα στις συνθήκες αυτές, η εξασθένηση της πιστοδοτικής ικανότητας των τραπεζών ήταν αναπόφευκτη, καθώς η δημοσιονομική κρίση επέδρασε έντονα στην πιστοληπτική ικανότητα της χώρας και του εγχώριου τραπεζικού συστήματος. Έτσι, η τραπεζική χρηματοδότηση προς τον ιδιωτικό τομέα περιορίστηκε σταδιακά, με αποτέλεσμα ένας σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων να αντιμετωπίζει δυσχέρειες στη χρηματοδότηση της παραγωγικής δραστηριότητας.

Σήμερα το τραπεζικό τοπίο στην Ελλάδα έχει πλέον αλλάξει. Η ανακεφαλαίωση και η αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος αποκαθιστούν σταδιακά την εμπιστοσύνη και δημιουργούν τις προϋποθέσεις για να ενισχυθεί μεσοπρόθεσμα η χορήγηση νέων πιστώσεων στην οικονομία. Ωστόσο, εξακολουθούν να επιδρούν πολλοί παράγοντες, ώστε οι χορηγήσεις νέων δανείων να παραμένουν, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, περιορισμένες. Οι κυριότεροι από αυτούς είναι:

Πρώτον, οι καθαρές εισροές καταθέσεων, κρίσιμο μέγεθος για τη δυνατότητα των τραπεζών να διοχετεύουν πόρους στην οικονομία, παραμένουν χαμηλές.

Δεύτερον, ο λόγος δανείων προς καταθέσεις είναι ανάγκη να διατηρείται σε συντηρητικό ύψος. Και ο λόγος αυτός έχει διαταραχθεί από την απώλεια καταθέσεων κατά τη διάρκεια της κρίσης.

Τρίτον, συγκριτικά με άλλες χώρες η βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση που λαμβάνουν οι εγχώριες τράπεζες από το Ευρωσύστημα παραμένει υψηλή και θα πρέπει σταδιακά να περιοριστεί σε πιο λογικά επίπεδα.

Τέταρτον, η τόνωση της εμπιστοσύνης, την οποία πέτυχε η ανακεφαλαιοποίηση, αμβλύνεται από την ανησυχία που προκαλεί η συσσώρευση δανείων σε καθυστέρηση. Η εξέλιξη αυτή αποθαρρύνει τη χορήγηση νέων πιστώσεων, καθώς σηματοδοτεί ότι ο πιστωτικός κίνδυνος είναι αυξημένος, ενώ επίσης αποστρέφει τις τράπεζες από πόρους τους οποίους θα μπορούσαν να διοχετεύσουν σε νέα δάνεια και δημιουργεί το ενδεχόμενο μελλοντικών απομειώσεων της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών, συντηρώντας έτσι την ανάγκη δέσμευσης κεφαλαίων για σχηματισμό προβλέψεων.

Οι λόγοι αυτοί περιορίζουν τις δυνατότητες πιστωτικής επέκτασης. Η στενότητα πιστωτικών πόρων μπορεί βραχυχρόνια να αντισταθμιστεί με την άντληση πόρων από άλλες πηγές, όπως είναι η εσωτερική χρηματοδότηση των επιχειρήσεων, οι αγορές εταιρικών ομολόγων, μετοχών, ιδιωτικών τοποθετήσεων και άλλων σύγχρονων χρηματοοικονομικών εργαλείων, καθώς και η άντληση πόρων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Μεσοπρόθεσμα πάντως η βελτίωση των μακροοικονομικών δεδομένων θα επιτρέψει τη σταδιακή εξομάλυνση της πιστωτικής επέκτασης.

ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΟΥ ΘΑ ΕΠΙΤΑΧΥΝΕΙ ΤΗΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Βασική επιδίωξη σήμερα είναι η ενδυνάμωση των παραγωγικών δυνατοτήτων της οικονομίας, έτσι ώστε η διαφαινόμενη ανάκαμψη να αποτελέσει την αφετηρία μιας διατηρήσιμης ανόδου τα επόμενα χρόνια. Η οικονομία βρίσκεται σε μια διαδικασία μετάβασης από ένα πρότυπο ανάπτυξης που έχει εξαντλήσει τα όριά του σ' ένα νέο, που μπορεί να εξασφαλίσει ταχείς και αυτοδύναμους ρυθμούς ανάπτυξης στο μέλλον. Όπως επανειλημμένα έχει επισημάνει η Τράπεζα της Ελλάδος, αυτό το νέο πρότυπο ανάπτυξης πρέπει να στηρίζεται στη μετάβαση:

- από την παραγωγή μη διεθνώς εμπορεύσιμων στην παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών
- από την κατανάλωση στην αποταμίευση και την επένδυση.

Είναι γεγονός ότι, ενώ το παλιό πρότυπο ανάπτυξης απαξιώνεται βίαια και γοργά, η ανάδειξη του νέου καθυστερεί. Η αλλαγή αυτή είναι βεβαίως από τη φύση της βραδεία και επίπονη, καθώς συνεπάγεται μετακίνηση τόσο κεφαλαίων όσο και ανθρώπινου δυναμικού από δραστηριότητες χωρίς προοπτική σε νέες δυναμικές δραστηριότητες και επομένως προϋποθέτει ανάδειξη νέων πόλων έλξης κεφαλαίων, καινοτόμες επενδύσεις, αναπροσανατολισμό της λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος, δημιουργική επιχειρηματικότητα και προγράμματα διευκόλυνσης της κινητικότητας της εργασίας. Η αναδιάρθρωση της οικονομίας προς την κατεύθυνση της παραγωγής διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών έχει ξεκινήσει, όμως παραμένει ασθενής, καθώς συντελείται μέσα σε περιβάλλον ύφεσης και αβεβαιότητας. Μπορεί όμως να επιταχυνθεί με μια οικονομική πολιτική που θα θέτει στην κορυφή των προτεραιοτήτων τη δημιουργία προϋποθέσεων που ευνοούν ή τουλάχιστον δεν εμποδίζουν τον επιθυμητό μετασχηματισμό.

Η πολιτική αυτή περιλαμβάνει:

- Εύρυθμη λειτουργία των αγορών προϊόντων, εργασίας και κεφαλαίων.
- Ένα επιχειρηματικό περιβάλλον στα πρότυπα των βέλτιστων πρακτικών, με χαμηλό γραφειοκρατικό κόστος για τις επιχειρήσεις, αποτελεσματικό δημόσιο τομέα, σταθερό και ευνοϊκό φορολογικό πλαίσιο.
- Σταθερό προσανατολισμό προς τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης, κυρίως των επιχειρήσεων. Η μείωση των φόρων αφενός θα κάνει ελκυστικότερες τις επενδύσεις και αφετέρου θα διευρύνει τους διαθέσιμους χρηματοδοτικούς πόρους.

- Προσέλκυση ξένων επενδύσεων με την ταχύτερη πρόοδο των αποκρατικοποιήσεων και με την ενίσχυση των θεσμών που διέπουν την προστασία των επενδυτών.
- Ενίσχυση του ρόλου των κεφαλαιαγορών στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων.
- Παραγωγική αξιοποίηση των προγραμμάτων συγχρηματοδότησης δανείων και εγγυοδοσίας με πόρους των Διαρθρωτικών Ταμείων της ΕΕ και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων.
- Ενεργό ρόλο του τραπεζικού συστήματος στην ανασύνταξη επιχειρηματικών μονάδων και κλάδων με συγκεκριμένες δράσεις που θα στοχεύουν στην ενίσχυση των πραγματικά βιώσιμων επιχειρήσεων και στην ενθάρρυνση πρωτοβουλιών προς την κατεύθυνση μιας γενναίας κλαδικής αναδιάρθρωσης. Ένας τέτοιος προσανατολισμός των τραπεζών μπορεί να επιταχύνει τη μετάβαση στο νέο πρότυπο ανάπτυξης που χρειάζεται η χώρα.

ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΗΜΕΡΑ

Το τραπεζικό σύστημα μπορεί να παίξει σήμερα ενεργό ρόλο και να αποτελέσει μοχλό για την αναδιάρθρωση του επιχειρηματικού τομέα, καθώς είναι ο μόνος κλάδος της οικονομίας που έχει εκ βάθρων αναδιαταχθεί. Αυτή η εμπειρία των τραπεζών μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμη και για τις επιχειρήσεις των λοιπών κλάδων της οικονομίας. Οι τράπεζες οφείλουν επομένως να συμβάλουν ουσιαστικά σε μία προσπάθεια ανασυγκρότησης του παραγωγικού δυναμικού για τη δημιουργία του νέου υποδείγματος βιώσιμης ανάπτυξης, που τόσο έχει ανάγκη η χώρα.

Για να συμβεί αυτό, οι πολιτικές των τραπεζών θα πρέπει να αναπροσανατολιστούν, ώστε να αποφευχθούν οι τάσεις που παρατηρήθηκαν κατά την προηγούμενη δεκαετία, όταν ένα μεγάλο μέρος των πιστώσεων κατευθύνθηκε προς επενδύσεις σε κατοικίες και κατανάλωση. Οι νέες πιστώσεις θα πρέπει να κατευθύνονται πλέον σε δυναμικές επιχειρήσεις με υψηλό βαθμό εξωστρέφειας και προοπτικές ανάπτυξης. Η περιορισμένη ρευστότητα θα πρέπει δηλαδή να κατευθύνεται στην πραγματική οικονομία με τρόπο που μεγιστοποιεί τις αναπτυξιακές της δυνατότητες. Θα ήταν ανώφελο και επικίνδυνο αδύναμες και μη βιώσιμες επιχειρήσεις και κορεσμένοι κλάδοι να αφεθούν να λειτουργούν με όρους του παρελθόντος.

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΩΡΑ ΓΙΑ ΝΑ ΜΕΤΑΤΡΕΨΟΥΜΕ ΤΗ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΣΕ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Μετά από μια παρατεταμένη περίοδο βαθιάς ύφεσης, η ελληνική οικονομία δείχνει ότι μπορεί να ανακάμψει. Μπροστά μας τώρα βρίσκεται η μεγάλη πρόκληση να μετατρέψουμε την υπό εξέλιξη σταθεροποίηση σε δυναμική ανάπτυξη πάνω σε στέρεες βάσεις. Αυτή είναι σήμερα η κύρια εθνική επιδίωξη, ο μόνος τρόπος που θα εξασφαλίσει ότι οι θυσίες των τελευταίων ετών δεν θα πάνε χαμένες. Στην προσπάθεια αυτή θα πρωτοστατήσουν οι δυναμικές επιχειρήσεις που θα προσανατολιστούν σε νέα προϊόντα και αγορές και θα συμπαρασύρουν όλη την οικονομία σε έναν ενάρετο κύκλο ανάπτυξης. Καθήκον της οικονομικής πολιτικής είναι να διευκολύνει με κάθε τρόπο αυτή την προσπάθεια. Στη δύσκολη αυτή πορεία, το τραπεζικό σύστημα οφείλει να πρωτοστατήσει στηρίζοντας αποτελεσματικά την αναδιάρθρωση του επιχειρηματικού τομέα της οικονομίας.

Η ελληνική οικονομία, μετά από μια δεκαετία στη διάρκεια της οποίας γιγαντώθηκαν τα δίδυμα ελλείμματα και χρέη, οδηγώντας έτσι σε μια πρωτοφανή σε έκταση και βάθος κρίση, βρίσκεται σήμερα σε φάση σταθεροποίησης. Η χώρα έχει διανύσει μια μεγάλη απόσταση από άποψη προσαρμογής. Όμως η προσπάθεια δεν έχει ολοκληρωθεί. Τώρα που καταφέραμε να μετατρέψουμε τα θηριώδη δίδυμα ελλείμματα σε πρωτογενές δημοσιονομικό και εξωτερικό πλεόνασμα, οφείλουμε να στρέψουμε την προσοχή και να επιταχύνουμε το βηματισμό στο πεδίο των διαρθρωτικών αλλαγών. Στο πεδίο δηλαδή εκείνο που δεν έχουμε δράσει στο απαιτούμενο εύρος και βάθος, ώστε οι διαρθρωτικές αλλαγές να αποτελούν σταθερό τροφοδότη υγιούς ανάπτυξης. Δυστυχώς, στο μεταρρυθμιστικό πεδίο έχουν σημειωθεί διστακτικότητες, καθυστερήσεις και ατολμία. Όλοι μας γνωρίζουμε μεταρρυθμίσεις που έχουν εξαγγελθεί κατ' επανάληψη στη διάρκεια της τελευταίας τετραετίας, αλλά ακόμη δεν έχουν υλοποιηθεί. Αυτές τις αδυναμίες καλούμαστε κατά προτεραιότητα να αφήσουμε πίσω μας, αν θέλουμε να πάμε μπροστά. Η προσδοκώμενη ανάπτυξη θα αποδειχθεί δειλή και εύθραυστη και οι αναπτυξιακές προοπτικές της χώρας θα υπονομευθούν, αν δεν υλοποιήσουμε με γενναιότητα και τόλμη ένα πρόγραμμα εκτεταμένων μεταρρυθμίσεων με στόχους:

- την εκ βάθρων ανασυγκρότηση του κράτους,
- τον θεσμικό εκσυγχρονισμό σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η υγεία και η απονομή της δικαιοσύνης,
- τη δημιουργία ανταγωνιστικών αγορών και το άνοιγμα κλειστών επαγγελμάτων,
- τη διαμόρφωση ενός φορολογικού συστήματος, που θα είναι σταθερό και φιλικό προς την επιχειρηματικότητα, τις επενδύσεις και την εργασία, αλλά αυστηρό απέναντι στη φοροδιαφυγή.

Οι αλλαγές αυτές θα δημιουργήσουν ένα νέο στέρεο περιβάλλον που θα τροφοδοτήσει σταθερή και υγιή ανάπτυξη, οικονομική και κοινωνική πρόοδο.